

2. Obyvatelstvo České republiky podle místa narození

2.1 Narození v obci trvalého pobytu

Podíl osob žijících v době sčítání ve stejné obci, ve které bydlely bezprostředně po narození, není dán pouze intenzitou a směry migrace, ale do jisté míry je ovlivněn i administrativními faktory. Těmito administrativními faktory je míněn stupeň integrace či dezintegrace jednotlivých sídelních lokalit do obcí. Pokud jsou určité lokality integrovány do společné obce, byly za bydlení ve stejné obci považovány i případy, kdy osoba změnila bydliště mezi těmito částmi obce. V opačném případě platí, že přestěhování se mezi dřívějšími částmi jedné obce, ale při sčítání do společné obce nepatřícími, není bydlením v obci narození. Z uvedeného vyplývá, že větší stupeň integrace obcí vytváří předpoklad pro vyšší podíl osob bydlících ve stejné obci jako při narození.

Míra integrace je však pouze jeden vliv. Další, podstatně výrazněji se projevující, je migrační pohyb obyvatelstva. Pouze u okresů tvořených jen jedním velkým městem (Praha, Brno, Ostrava a Plzeň) je vliv široké základny tvořící "stejnou" obec dominující a tyto patří mezi okresy s největším podílem "rodáků" z obce narození. Jmenovaná města se díky tomu úrovni podílu odlišují od okolního území.

V obci trvalého pobytu při sčítání 2001 se narodilo 5,4 mil. osob, tj. 52,5 % z celkového počtu sečtených obyvatel. Hodnocená dílčí kategorie je základní kategorií, ve které mají muži větší podíl (55,5 %) než ženy (49,6 %). Díky ní mají muži mírně větší podíl i v úhrnu mezi bydlícími v okrese i kraji narození a také v úhrnu za ČR. Muži mají tedy větší fixaci na místo narození. Ženy se ve větší míře než muži po sňatku stěhují do místa bydliště partnera.

Podíl narozených v obci trvalého pobytu v roce 2001

	Věková skupina										Celkem
	0-14	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80+	nejz.	
Celkem	82,8	74,3	63,7	46,4	41,2	37,5	32,5	33,0	31,8	29,9	52,5
Muži	82,8	74,5	66,8	50,1	44,3	39,7	33,6	34,3	34,9	30,2	55,5
Ženy	82,7	74,0	60,4	42,6	38,1	35,5	31,6	32,2	30,5	29,4	49,6
Rozdíl *)	0,1	0,5	6,4	7,5	6,2	4,2	2,1	2,0	4,4	0,8	5,9

*) Rozdíl muži – ženy v bodech

(Případný nesoulad mezi uvedeným rozdílem a hodnotami, ze kterých byl vypočten, je dán zaokrouhlováním.)

Počet osob narozených v obci trvalého pobytu je nejvyšší v nejmladší věkové skupině, za níž se řadí kategorie 20-29 letých. Je samozřejmé, že s rostoucím věkem osob klesá podíl těch, kteří bydlí ve stejné

obci, ve které se narodili. Zatímco v dětské složce populace (0-14 roků) tvoří "rodáci" z obce 82,8 % celkového počtu bydlících, v nejstarší skupině to není ani třetina (29,9 %). Nejvýraznější úbytek podílu proti skupině předchozí je ve skupině 30-39 letých. Nevelké rozdíly mezi staršími věkovými skupinami vyplývají z toho, že ve vyšším věku je již migrace podstatně menší (jen malá část osob, která bydlela po celý život v obci svého rodiště se ve vyšším věku odstěhuje do jiné obce).

V porovnání se stavem před deseti lety došlo k růstu počtu i podílu – stav v roce 1991 byl 5,1 mil. osob a to představovalo 49,9 %. Kromě kategorie starších 60 roků se podíl zvýšil u všech věkových skupin.

Podíl narozených v obci trvalého pobytu v roce 1991 a 2001

Rok	Věková skupina				Celkem
	0-14	15-29	30-59	60+	
1991	75,7	59,0	38,4	33,6	49,9
2001	82,8	66,7	41,6	32,6	52,5
Rozdíl 2001 – 1991 (v bodech)	7,0	7,7	3,3	-1,0	2,6

(Případný nesoulad mezi uvedeným rozdílem a hodnotami, ze kterých byl vypočten, je dán zaokrouhlováním.)

Praha má v úhrnu za obyvatelstvo celkem mezi kraji nejvyšší podíl narozených v obci trvalého pobytu (61,8 %). Za ní následují moravské kraje – Jihomoravský (57,2 %), Zlínský (56,8 %) a Moravskoslezský (55,1 %). Na druhé straně škály se s nejnižším podílem narozených v obci trvalého pobytu nachází kraje Karlovarský (42,9 %) a Ústecký (44,9 %). Také při samostatném hodnocení kategorie nad 60 roků je pořadí krajů obdobné; nejvyšší je podíl ve Zlínském kraji a Praze, nejnižší v kraji Karlovarském.

O tom, že na Moravě a Slezsku je obyvatelstvo na obec rodiště fixováno větší měrou než v Čechách, svědčí ještě přesvědčivěji údaje za jednotlivé okresy (mimo okresů tvořených velkým městem). Největší podíly "rodáků" z obce jsou v okresech Hodonín (60,9 %), Uherské Hradiště (60,0 %) a Opava (59,7 %). Až na výjimky jsou i v ostatních moravských okresech podíly vysoké. Odlišují se zejména okresy Šumperk, Karviná, Bruntál a hlavně Jeseník, kde žije jen 42,5 % obyvatel v obci, ve které se narodili. Všechny tyto okresy jsou na severu na hranici s Polskem a stále se zde ještě projevuje vliv poválečného osídlování pohraničí a v okrese Karviná dřívější příchod pracovníků do těžby uhlí a těžkého průmyslu. Zajímavostí je, že okres Opava, ležící mezi jmenovanými okresy, má naproti tomu podíl v republice jeden z nejvyšších. Okresy Praha, Brno-město, Ostrava-město a Plzeň-město mají jedny z nejvyšších podílů (rozmezí 62-58 %). Je zde však, jak bylo uvedeno výše, zčásti odlišná situace než v jiných, „běžných“, okresech.

Směrem na západ republiky podíl „rodáků“ ubývá. Tento stav je patrný hlavně v českých krajích a jen ojedinělé okresy se od této závislosti výrazněji odlišují. Nejmenší hodnoty v Čechách a tedy v celé republice jsou na severní až západní hranici nebo v její blízkosti.

**Okresy s nejvyšším a nejnižším podílem narozených
v obci trvalého pobytu v roce 2001**

Nejvyšší hodnoty		Nejnižší hodnoty	
okres	podíl v %	okres	podíl v %
Ostrava-město	62,4	Tachov	38,9
Praha	61,8	Česká Lípa	40,0
Hodonín	60,9	Chomutov	40,6
Brno-město	60,2	Sokolov	40,8
Uherské Hradiště	60,0	Louny	42,0

Nejvyššího podílu ve věkové skupině nad 60 let dosahují jednoznačně okresy Uherské Hradiště (54,3 %) a Hodonín (53,9 %), nejnižší podíl narozených v obci trvalého pobytu je v okresech Tachov (3,3 %), Jeseník (4,3 %) a Bruntál (4,4 %).

2.2 Narození v jiné obci okresu trvalého pobytu

Další územní kategorií, podle níž probíhalo zpracování údajů o místě narození, byly ostatní obce vlastního okresu. Tento ukazatel by bylo možno považovat, při vědomí určité nepřesnosti, za charakteristiku výsledné migrace na kratší vzdálenost. (Nepřesností je to, že v řadě případů stěhování do blízké obce sousedního okresu může být stěhováním na podstatně kratší vzdálenost než stěhování do vzdálené obce vlastního okresu.)

Podíl narozených v jiné obci okresu trvalého pobytu v roce 2001

	Věková skupina										Celkem
	0-14	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80+	nejz.	
Celkem	7,3	11,0	14,6	19,4	20,1	17,9	17,3	16,4	16,7	4,6	15,5
Muži	7,3	10,9	13,1	17,5	18,6	16,8	16,2	15,0	14,7	3,3	14,3
Ženy	7,3	11,1	16,2	21,4	21,5	18,9	18,3	17,2	17,5	6,3	16,6
Rozdíl *)	-0,0	-0,2	-3,1	-3,9	-2,9	-2,1	-2,2	-2,2	-2,8	-3,0	-2,3

*) Rozdíl muži – ženy v bodech

(Případný nesoulad mezi uvedeným rozdílem a hodnotami, ze kterých byl vypočten, je dán zaokrouhlováním.)

Počet osob narozených v jiné obci okresu trvalého bydliště při sčítání činil v úhrnu za ČR 1,6 mil., tj. 15,5 % z celkového počtu obyvatel. Muži již mají, na rozdíl od předešlého srovnání místa narození a bydliště, podíl nižší než ženy (14,3 % resp. 16,6 %).

Největší zastoupení osob narozených v jiné obci okresu je ve věkových skupinách mezi 30 až 49 lety. Do uvedené horní hranice s rostoucím věkem se podíl bydlících v jiné obci okresu zvyšuje a to na úkor podílu bydlících v obci narození. Pak podíl klesá, což je dáno převažujícím stěhováním na větší vzdálenosti, tedy mimo okres.

V roce 1991 byl počet osob spadající do této skupiny hodnocení o něco vyšší než v roce 2001 a podíl na celkovém obyvatelstvu představoval 15,8 %, tedy o 0,3 bodu více než v roce 2001. Ze srovnání podle věkových skupin vyplývá snížení v prvních dvou skupinách (0-14 a 15-29 let), což souvisí se zvýšeným podílem nestěhujících se, tedy těch, kteří zůstali v obci narození. Ve věkových skupinách 30 až 59 a nad 60 let došlo oproti roku 1991 k mírnému vzestupu.

Podíl narozených v jiné obci okresu trvalého pobytu v roce 1991 a 2001

Rok	Věková skupina				v %
	0-14	15-29	30-59	60+	Celkem
1991	10,9	16,1	17,9	16,3	15,8
2001	7,3	13,6	19,1	16,9	15,5
Rozdíl 2001 – 1991 (v bodech)	-3,5	-2,5	1,2	0,6	-0,3

(Případný nesoulad mezi uvedeným rozdílem a hodnotami, ze kterých byl vypočten, je dán zaokrouhlováním.)

Podíl osob, které se narodily v jiné obci než je jejich současné trvalé bydliště, ale stejného okresu, je nejvyšší v kraji Vysočina (23,1 %). Dále následují čtyři kraje, které mají podobné podíly – Zlínský, Olomoucký, Pardubický a Jihočeský (rozmezí 20-21 %). S nejnižšími podíly jsou kraje Karlovarský, Jihomoravský a Moravskoslezský (rozmezí 13-14 %). Ve věkové kategorii nad 60 let je situace obdobná, jen Ústecký kraj (12,3 %) je na předposledním místě, když jeho celkový podíl je osmý nejvyšší. Nejnižšího podílu zde opět dosahuje Karlovarský kraj (3,3 %).

Z hodnocení okresů dle podílu narozených v jiné obci okresu vyplývá, že jejich největší podíl se nachází v okrese Domažlice (26,8 %). Potom následují okresy z různých částí ČR – Šumperk (25,2 %), Blansko (25,0 %), Klatovy (24,9 %) a Rychnov nad Kněžnou (24,3 %).

Nejnižší koncentrace osob narozených v jiné obci okresu je v okolí Prahy, neboť Praha je pro tyto okresy velmi blízká, ale je to již jiný okres. Dále je nižší podíl v severní až západní hraniční části ČR. Převážná většina území má hodnoty tohoto ukazatele poměrně blízké v intervalu 20-25 %.

Okresy s nejvyšším a nejnižším podílem narozených v jiné obci okresu trvalého pobytu v roce 2001

Nejvyšší hodnoty		Nejnižší hodnoty	
okres	podíl v %	okres	podíl v %
Domažlice	26,8	Praha-západ	8,1
Šumperk	25,2	Praha-východ	9,4
Blansko	25,0	Ústí nad Labem	10,0
Klatovy	24,9	Cheb	11,5
Rychnov nad Kněžnou	24,3	Liberec	11,8

Ve věkové kategorii nad 60 let se ještě více zvýrazňují vyšší podíly v jižních a středních Čechách a na jižní a střední Moravě. Nižší podíly jsou v západních a severních okresech Čech a severních okresech Moravy a Slezska.

2.3 Narození v okrese trvalého pobytu

Souhrnem dvou předchozích položek jsou bydlící v okrese narození, což zde považujeme, s přihlédnutím k poznámkám ve dvou předchozích kapitolách, za charakteristiku „stability“ obyvatelstva daného území, to je těch, kteří zůstali v rodišti nebo se přestěhovali jen na krátkou vzdálenost. Tato položka je také do jisté míry ovlivněna administrativním faktorem a to vymezením okresu. Větší okres teoreticky vytváří předpoklad pro větší podíl bydlících v okrese narození. Ovšem v případě tohoto ukazatele nebyl administrativní vliv dominující, jeho působení překrývají prostorové vlivy působící na rozsah migrace (korelační koeficient mezi velikostí okresu danou počtem obyvatel a podílem bydlících v okrese narození činí $-0,08$).

Okresy tvořené jen městem (Brno, Ostrava a Plzeň) nemají "ostatní" obce okresu, což se projevuje menšími podíly než jaké jsou u okolních okresů. Praha má sice větší hodnotu podílu než ji obklopující okresy Prahy-východ a západ, ale proti okolním okresům v druhé linii má podíl také nižší.

V souhrnu za celou republiku žilo při sčítání v okrese svého narození téměř 7 mil. obyvatel, což je 68,0 % celkového počtu. Muži mají podíl o 3,6 bodu větší než ženy. S rostoucím věkem zastoupení bydlících ve „vlastním“ okrese na celkovém obyvatelstvu klesá a to z 90,1 % v nejmladší skupině a po 48,5 % v nejstarší skupině. Největší intenzita poklesu je mezi 20-40 rokem věku, což odpovídá zvýšené četnosti stěhování v důsledku sňatků, nástupu do zaměstnání a změn zaměstnání.

Podíl narozených v okrese trvalého pobytu v roce 2001

v %

	Věková skupina										Celkem
	0-14	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80+	nejz.	
Celkem	90,1	85,3	78,3	65,8	61,2	55,4	49,9	49,4	48,5	34,5	68,0
Muži	90,1	85,5	80,0	67,5	62,9	56,5	49,8	49,3	49,6	33,5	69,8
Ženy	90,0	85,1	76,6	64,0	59,6	54,4	49,9	49,5	48,0	35,7	66,3
Rozdíl *)	0,1	0,4	3,4	3,6	3,3	2,1	-0,1	-0,2	1,6	-2,2	3,6

*) Rozdíl muži – ženy v bodech

(Případný nesoulad mezi uvedeným rozdílem a hodnotami, ze kterých byl vypočten, je dán zaokrouhlováním.)

Z hlediska věkových skupin neměly dílčí položky, ze kterých je souhrnný hodnocený ukazatel tvořen, totožný vývoj. Vliv složky tvořené bydlicími v obci narození byl však větší a tak souhrn má vývoj obdobný s touto dílčí položkou.

Ve srovnání s rokem 1991 je podíl bydlicích v okrese narození vyšší o 2,4 bodu, nárůst u mužů je větší než u žen. Pouze v 11 okresech podíl poklesl, ovšem jedná se o nevelké hodnoty (maximum v okrese Nymburk o 1,4 bodu). Největší nárůst je v pohraničních okresech, tedy v těch, ve kterých byl podíl nízký a tak se tyto okresy přibližují k ostatním okresům. Největší nárůst podílu (nad 8 bodů) byl v okresech Bruntál, Tachov a Sokolov.

Podíl narozených v okrese trvalého pobytu v roce 1991 a 2001

v %

Rok	Věková skupina				Celkem
	0-14	15-29	30-59	60+	
1991	86,6	75,1	56,3	49,9	65,6
2001	90,1	80,3	60,7	49,5	68,0
Rozdíl 2001 – 1991 (v bodech)	3,5	5,2	4,4	-0,4	2,4

(Případný nesoulad mezi uvedeným rozdílem a hodnotami, ze kterých byl vypočten, je dán zaokrouhlováním.)

V souhrnu je z územního srovnání dle krajů zřetelně patrná větší fixace obyvatelstva na místo narození na Moravě a Slezsku, což se s narůstajícím věkem zvyšuje. Největší podíly jsou v moravských krajích eventuálně v českých s Moravou sousedících a to až 78 % (v Zlínském kraji a Vysočině). Naproti tomu nejnižší podíly bydlicích ve svém „rodném“ okrese jsou v Praze a na severozápadě republiky (okolo 62 % a v Karlovarském kraji jen 55 %).

Předchozí závěry o rozdílu mezi Moravou a Slezskem a Čechami potvrzují i údaje za jednotlivé okresy, neboť okresy s nejvyšší hodnotou ukazatele jsou moravské, případně okresy s Moravou hraničící.

Na Moravě a Slezsku je zřetelně patrný rozdíl mezi jižní částí s vysokým podílem zde narozeného obyvatelstva a částí severní s podílem malým. Nízké podíly jsou zejména v některých okresech na severní hranici, což je v okresech Jeseník (jediný pod 60 %) a Bruntál stále ještě patrný důsledek poválečného osídlování pohraničí a v Ostravě a v okrese Karviná dopad dlouhodobé imigrace v období rozšiřování tamního těžkého průmyslu. Svému okolí se i v tomto hodnocení vymyká okres Opava s vysoce stabilizovaným obyvatelstvem. V jižní části mají nejnížší podíl „rodáků“ z vlastního okresu oba brněnské okresy (město i venkov). Naproti tomu okresy z hranice se Slovenskem a to Uherské Hradiště, Hodonín a severnější Vsetín, společně s okresem Žďár nad Sázavou z Vysočiny mají podíl přes 80 %.

Okresy s nejvyšším a nejnižším podílem narozených v okrese trvalého pobytu v roce 2001

Nejvyšší hodnoty		Nejnižší hodnoty	
okres	podíl v %	okres	podíl v %
Uherské Hradiště	82,8	Praha-západ	50,5
Hodonín	82,1	Praha-východ	54,2
Žďár nad Sázavou	80,3	Cheb	55,3
Vsetín	80,2	Česká Lípa	55,5
Blansko	79,3	Tachov	56,0

V Čechách je situace z prostorového hlediska zcela odlišná. Nejvyšších hodnot dosahují okresy buď s Moravou sousedící nebo Moravě blízké. V rámci republiky teprve na osmnáctém pořadí je první český okres nesousedící s Moravou (Klatovy – 74,3 %). Převážná většina českých okresů je v intervalu podílu od 65 do 75 %. Okresy s velmi nízkým podílem zde narozených osob jsou v severních a severozápadních hraničních okresech: od okresu Česká Lípa po okres Tachov (zvýšeným podílem se odlišuje jen okres Teplice). Ještě menší jsou hodnoty (pod 55 %) v bezprostředním okolí Prahy (okresy Praha-východ a západ). O tom, že obměna obyvatelstva je v Čechách velmi intenzivní, svědčí i to, že oproti jeseníckému okresu, který má na Moravě a Slezsku výjimečné postavení, má deset českých zdejších okresů podíly ještě nižší.

Pro většinu okresů platí, že určitá daná úroveň stability obyvatelstva v okrese se týká všech základních věkových skupin. Odchyly od tohoto závěru však existují.

Ve skupině osob do 20 let jsou difference mezi okresy ještě nevelké, téměř 89 % osob ještě žije v okrese narození. Ale i v této skupině je již patrná větší fixace k místu narození dle výše uvedeného prostorového schématu. Hodnoty nad 90 % jsou v moravských a Moravě blízkých okresech, zejména na severní a východní hranici a na Vysočině. Nejnižší hodnoty na Moravě a Slezsku mají okresy Vyškov, Brno-venkov a Jeseník. V Čechách je v této věkové skupině situace odlišná od obyvatelstva celkem, neboť většina severních až západních pohraničních okresů má zvýšený podíl „rodáků“ z okresu (u obyvatelstva celkem je tomu opačně). Nižší podíly jsou ve vnitrozemí a na západní až jižní hranici.

Ve skupinách 20-49 letých je menší migrační mobilita na Moravě a Slezsku a v jejich blízkosti ještě zvýrazněna. V Čechách jsou okresy s největším podílem bydlících v „rodném“ okrese převážně v blízkosti Moravy a některých pohraničních okresech. Nejnižší je podíl v okresech obklopujících Prahu a v okrese Česká Lípa. Na Moravě a Slezsku mají největší zastoupení rodáci ze „svého“ okresu na hranici se Slovenskem, nejnižší je podíl v obou „brněnských“ okresech a na ostravsko-karvinsku.

Značné rozdíly v podílech "původního" obyvatelstva v závislosti na věku jsou v některých okresech hlavně mezi skupinou 40-49 letých a 60-69 letých. Pokles podílu v rozmezí 30-60 bodů byl ve 14 okresech a to výhradně pohraničních. Jednoznačně se zde promítá poválečný odsun německého obyvatelstva z pohraničí a jeho náhrada imigranty z jiných částí republiky. Dvě třetiny okresů měly pokles podílu pod 10 bodů, což můžeme považovat za pokles související hlavně s kumulací migrace s rostoucím věkem.

**Okresy s největší rozdílem podílů
narozených v okrese trvalého pobytu
v roce 2001 ve věku 40-49 a 60-69 roků**

Okres	Podíl v %		Rozdíl v bodech
	Věková skupina		
	40-49	60-69	
Most	57,6	27,4	30,2
Sokolov	45,7	12,5	33,2
Trutnov	66,5	32,6	33,9
Teplice	66,8	31,8	34,9
Chomutov	49,2	11,2	38,0
Česká Lípa	50,8	11,1	39,6
Ústí nad Labem	56,4	16,1	40,3
Liberec	59,6	19,1	40,5
Cheb	54,6	6,6	48,0
Tachov	54,0	5,3	48,7
Karlovy Vary	57,6	7,2	50,3
Jeseník	61,6	9,0	52,6
Děčín	64,5	11,3	53,2
Bruntál	63,8	6,2	57,6

Základní tendence prostorového rozložení podílů charakteristické pro obyvatelstvo celkem se projevují i při samostatném hodnocení kategorie osob od 60 roků (event. od 50 roků). Nejvyšší podíly narozených v okrese bydliště (nad 70 %) jsou v sedmi okresech ze střední a jižní Moravy (maximum v okrese Uherské Hradiště – 77,6 %). Na Moravě a Slezsku jsou opakem okresy Bruntál a Jeseník s pouhými 6,0 a 7,8 % obyvatel, kteří se zde narodili, přičemž ve skupině „středního“ věku mají tyto okresy nadprůměrnou hodnotu podílu. Z českých okresů Moravě vzdálených má hodnotu nad 60 % hodnotu jen několik okresů a netvoří souvislejší oblast. V Čechách má okres Tachov podíl (5,5 %) ještě menší než okres

Bruntál a další nejnižší podíly (většinou pod 15 %) jsou v již několikrát uvedených okresech severního až západního pohraničí.

Zcela nejnižší hodnoty podílů bydlících v „rodném“ okrese jsou v okrese Tachov ve věkové skupině 60-69 a nad 80 roků a v okrese Jeseník ve skupině nad 80 roků (ve všech třech případech 5,3 %).

2.4 Narození v jiném okrese kraje trvalého pobytu

Další položkou jsou bydlící v jiném okrese kraje, než se narodili, jinak vyjádřeno, přistěhovalí z jiných okresů kraje bydliště.

V jiném okrese kraje se narodilo přes 819 tis. osob, což představuje 8,0 % ze všech obyvatel ČR. Muži mají podíl nižší než ženy.

Podíl narozených v jiném okrese kraje trvalého pobytu v roce 2001

	Věková skupina										Celkem
	0-14	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80+	nezj.	
Celkem	2,8	4,3	6,2	9,1	10,2	10,7	11,1	10,9	10,8	2,4	8,0
Muži	2,8	4,3	5,6	8,2	9,4	10,2	10,7	10,6	10,4	2,0	7,4
Ženy	2,8	4,4	6,9	10,1	10,9	11,3	11,4	11,1	11,0	3,1	8,6
Rozdíl *)	-0,0	-0,1	-1,3	-1,9	-1,5	-1,1	-0,7	-0,5	-0,6	-1,1	-1,2

*) Rozdíl muži – ženy v bodech

(Případný nesoulad mezi uvedeným rozdílem a hodnotami, ze kterých byl vypočten, je dán zaokrouhlováním.)

Nejvyšší počet osob narozených v jiném okrese kraje je ve věkové skupině 50-59 let, kterou následují dvě mladší desetileté skupiny (40-49 a 30-39 roků). Podíl s rostoucím věkem vzrůstá, ale od 50 let jen malou měrou a od 70 let dokonce mírně klesá.

Podíl narozených v jiném okrese kraje je nejvyšší v Plzeňském kraji (14,7 %). S odstupem následují kraje Moravskoslezský (11,8 %), Jihomoravský (11,5 %) a Jihočeský (10,6 %). Nejnižší podíl mají kraje Karlovarský (4,5 %), Vysočina (5,5 %) a Zlínský (5,8 %). Praha je mimo hodnocení tohoto ukazatele, protože tento kraj je tvořen jen jedním „okresem“ a není tedy „jiný“ okres kraje. Podíl ve věkové skupině 60 a více let je u všech krajů kromě Karlovarského (1,2 %) vyšší nebo stejný než celkový podíl. Výraznou hodnotu má hlavně Plzeňský kraj – 20,2 %.

Podle okresů dosahuje nejvyššího podílu narozených v jiném okrese kraje Plzeň-město (21,0 %). S poměrně značným odstupem ho následují další okresy tohoto kraje – Plzeň-sever (16,8 %) a Plzeň-jih (16,7 %). Významného podílu dosahují i další okresy tvořené jedním velkým městem nebo okresy z okolí tohoto města: Brno-město (16,3 %), Brno-venkov (16,3 %) a Ostrava-město (15,9 %). Nejnižší podíly mají okresy Česká Lípa a Vsetín – 3,3 resp. 3,4 %. Ve věkové skupině nad 60 let mají největší podíly okresy Plzeň-město (31,1 %), Český Krumlov (28,3 %) a Brno-město (26,3 %). Okresy Cheb, Karlovy Vary a Sokolov mají podíly nejnižší – zhruba 1%.

Okresy s nejvyšším a nejnižším podílem narozených v jiném okrese kraje trvalého pobytu v roce 2001

Nejvyšší hodnoty		Nejnižší hodnoty	
okres	podíl v %	okres	podíl v %
Plzeň-město	21,0	Česká Lípa	3,3
Plzeň-sever	16,8	Vsetín	3,4
Plzeň-jih	16,7	Cheb	3,7
Brno-město	16,3	Karlovy Vary	3,7
Brno-venkov	16,3	Třebíč	3,9

Protože v tomto hodnocení se ve velké míře prolínají vlivy působící na migraci a vlivy územně správní není patrná jednoznačná prostorová závislost. Oblastí nejvyššího podílu osob narozených v jiném okrese kraje je většina okresů krajů Moravskoslezského, Jihomoravského, Jihočeského a Plzeňského a tvoří prostorově nesouvislou oblast. Oblast s nejnižším podílem tvoří okresy Svitavy (4,9 %), Žďár nad Sázavou (4,4 %) a Třebíč (3,9 %).

Ani ve věkové kategorii nad 60 let není patrný zřetelný prostorový vliv. Nízké podíly jsou jak v okresech v Čechách, tak na Moravě a Slezsku, jak ve vnitrozemí, tak v pohraničí. Kromě Plzně-města a Brna-města jsou nejvyšší hodnoty v některých pohraničních okresech, ale velmi rozptýlených – Bruntál, Trutnov, Tachov a Český Krumlov.

2.5 Narození v kraji trvalého pobytu

Narození v kraji trvalého pobytu je souhrnem položek narozených v okrese trvalého pobytu a v jiném okrese kraje. Praha nemá „jiné“ okresy kraje, proto má tento ukazatel stejný jako ve všech předešlých položkách. Počet obyvatel, kteří se narodili v kraji trvalého pobytu, dosáhl téměř 7,8 mil. Tento údaj představuje přes tři čtvrtiny z celkového počtu obyvatel ČR. Muži v tomto ukazateli zaujímají větší podíl než

ženy (o 2,3 bodu). Podíl narozených v kraji trvalého pobytu klesá od nejmladší věkové skupiny až k minimum ve skupině nad 80 let.

Podíl narozených v kraji trvalého pobytu v roce 2001

	Věková skupina										Celkem
	0-14	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80+	nejz.	
Celkem	92,9	89,6	84,5	74,9	71,4	66,1	61,0	60,3	59,3	36,9	76,0
Muži	92,9	89,8	85,5	75,7	72,3	66,6	60,5	59,9	60,0	35,5	77,2
Ženy	92,8	89,5	83,5	74,1	70,5	65,7	61,3	60,6	59,0	38,8	74,9
Rozdíl *)	0,1	0,3	2,0	1,6	1,8	1,0	-0,8	-0,7	1,0	-3,3	2,3

*) Rozdíl muži – ženy v bodech

(Případný nesoulad mezi uvedeným rozdílem a hodnotami, ze kterých byl vypočten, je dán zaokrouhlováním.)

Kraje Zlínský, Vysočina a Jihomoravský dosahují největší podíly narozených ve „vlastním“ kraji (82 až 84 %). Následují je další dva kraje z východní části ČR – Moravskoslezský a Olomoucký kraj s podílem jen o málo nižším. Podíly ostatních krajů pozvolna klesají až na nejmenší hodnotu 60,4 % u kraje Karlovarského. U obyvatel ve věku 60 a více roků je největší zastoupení narozených v kraji trvalého pobytu na Vysočině (79,0 %). Podíly v rozmezí 70-77 % jsou dále v krajích Zlínském, Jihomoravském, Jihočeském a Plzeňském. Velmi nízký podíl má Karlovarský kraj (9,8 %), neboť druhý nejnižší podíl v Ústeckém kraji je již ve výši 33,8 %.

Při hodnocení dle okresů jsou největší podíly narozených v kraji trvalého pobytu v okresech Opava (87,9 %), Frýdek-Místek, Blansko a Uherské Hradiště (mírně pod 87 %). Naproti tomu nejnižší podíly jsou v okresech Česká Lípa, Praha-západ, Cheb a Karlovy Vary (rozmezí 59-60 %). Ve skupině osob nad 60 let jsou nejvyšší podíly v okresech Uherské Hradiště, Blansko a Plzeň-jih (mezi 82-83 %). Přestože má Opava nejvyšší celkový podíl ze všech okresů ČR, v této věkové skupině se mezi okresy nachází až na sedmáctém místě s 76,1 %. Nejnižší podíly mají stejné okresy jako podle celkových podílů.

Okresy s nejvyšším a nejnižším podílem narozených v kraji trvalého pobytu v roce 2001

Nejvyšší hodnoty		Nejnižší hodnoty	
okres	podíl v %	okres	podíl v %
Opava	87,9	Česká Lípa	58,8
Frýdek-Místek	86,9	Cheb	58,9
Blansko	86,8	Praha-západ	59,5
Uherské Hradiště	86,8	Karlovy Vary	59,7
Hodonín	86,6	Sokolov	62,8

Morava a Slezsko kromě okresu Jeseník a jihozápadní Čechy jsou dvě oblasti s nejvyšším podílem narozených v kraji trvalého pobytu. V Čechách tento podíl klesá západním a severním směrem až k pohraničí, kde jsou hodnoty nejnižší.

2.6 Narození v České republice

Souhrnem dosud popsaných prostorových charakteristik místa narození ve vztahu k místu pobytu při sčítání je podíl narozených v České republice. Je samozřejmé, že v tomto ukazateli se spojují základní tendence ukazatelů předešlých a zároveň je prostorovým rozložením opakem souhrnu následujících dvou položek, tj. narozených na Slovensku a ostatní cizině.

Z celkového počtu obyvatel, který byl zjištěn sčítáním se jich narodilo v České republice 9,6 mil., tj. 93,6 %. S rostoucím věkem se podíl trvale snižuje od hodnoty 97,4 % v nejmladší skupině k 88,8 % ve skupině nejstarší. Souhrnné podíl u mužů a žen jsou si velmi blízké. Základní tendence o úbytku podílu s rostoucím věkem platí jednoznačně pro ženy, u mužů je anomálie v mírně vyšším podílu ve věkových skupinách 40-49 a 50-59 oproti skupině 30-39 roků, a 70-74 a starších 80 roků oproti skupině 60-69 roků. V mladších skupinách jsou podíly u obou pohlaví téměř stejné. Diferencovat se začínají od skupiny 30-39 roků, a to do věku 70 roků s vyšším podílem u žen, od 70 roků s vyšším podílem u mužů. Ve starším věku hraje velkou roli vliv rozdílné věkové struktury mezi pohlavími.

Podíl narozených v ČR v roce 2001

	Věková skupina										Celkem
	0-14	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80+	nejz.	
Celkem	97,4	97,3	95,7	92,9	92,6	92,5	89,3	89,2	88,8	45,4	93,6
Muži	97,5	97,3	95,7	92,1	92,4	92,3	89,0	90,0	90,4	42,7	93,7
Ženy	97,4	97,2	95,7	93,7	92,9	92,8	89,6	88,7	88,1	49,0	93,6
Rozdíl *)	0,0	0,1	-0,0	-1,6	-0,5	-0,5	-0,5	1,3	2,3	-6,3	0,1

*) Rozdíl muži – ženy v bodech

(Případný nesoulad mezi uvedeným rozdílem a hodnotami, ze kterých byl vypočten, je dán zaokrouhlováním.)

Podíl obyvatelstva narozeného v České republice je na Moravě a Slezsku větší než v Čechách. Jednoznačně nejvyšší hodnota je v kraji Vysočina a to 96,9 %. Následuje kraj Zlínský, Jihomoravský a s Moravou sousedící Pardubický kraj. Naproti tomu nejmenší podíly „rodáků“ z ČR jsou hraničních krajích Karlovarském a Ústeckém, následuje Praha a pak opět pohraniční kraje Liberecký a Moravskoslezský. Ostatní hraniční české kraje se od vnitrozemského Středočeského kraje výrazněji neliší.

Základní prostorové rozmístění dle krajů se týká i jednotlivých věkových skupin, s rostoucím věkem se diference prohlubují. V souhrnu za osoby starší 60 let je největší podíl v kraji Vysočina 95,0 % a na opačné straně škály v Karlovarském kraji jen 71,5 %. Následující Ústecký kraj má podíl 81,2 %.

Diferenciace podílů mezi jednotlivými okresy je samozřejmě větší než při srovnání krajů. Největší zastoupení v České republice narozeného obyvatelstva je v moravských okresech Blansko a Žďár nad Sázavou a to 97,4 % resp. 97,3 %. Podíly nad 97 % mají ještě okresy Třebíč a Havlíčkův Brod. Nejnížší hodnoty podílů jsou v oblastech, ve kterých se kumuluje vliv blízkosti státní hranice, osídlování pohraničí a event. imigrace za prací ze Slovenska. V Čechách se jedná o souvislou oblast okresů na západní až severní hranici (po okres Jablonec nad Nisou). V okresech Tachov, Cheb, Sokolov, Karlovy Vary a Chomutov jsou podíly pod 90 % s minimem 86,0 % v okrese Cheb. Na Moravě a Slezsku jsou nízké podíly jen v některých okresech na severní hranici s Polskem; pod 90 % okres Karviná a dále Jeseník, Bruntál a Ostrava-město.

Okresy s nejvyšším a nejnižším podílem narozených v České republice v roce 2001

Nejvyšší hodnoty		Nejnižší hodnoty	
okres	podíl v %	okres	podíl v %
Blansko	97,4	Cheb	86,0
Žďár nad Sázavou	97,3	Sokolov	88,0
Třebíč	97,1	Chomutov	88,3
Havlíčkův Brod	97,0	Tachov	88,6
Pelhřimov	96,6	Karviná	88,8

Zařazení jednotlivých okresů do intervalů za obyvatelstvo celkem a samostatně starší 60 let je velmi podobné. Největší podíly jsou obdobně jako před 10 lety v okresech Českomoravské vysočiny, eventuálně v okresech blízkých a v okrese Uherské Hradiště. Při hodnocení nejstarší věkové skupiny můžeme oblast nejmenšího zastoupení obyvatel narozených v České republice rozšířit na většinu pohraničních okresů (mimo hranici se Slovenskem). Výjimkou jsou z tohoto konstatování v Čechách na severu okresy Semily a Rychnov nad Kněžnou a na jihu okresy Klatovy, České Budějovice a Jindřichův Hradec. Nejmenší podíly (mezi 70-80 %) jsou v okresech Louny (není pohraničním okresem), Bruntál, Karlovy Vary, Chomutov, Jeseník a Tachov a zejména v okresech Cheb (69,3 %) a Sokolov (68,8 %).

Srovnání s rokem 1991 ovlivňuje existence určité části sečtených osob, u kterých odpověď na sledovanou otázku, o místě narození, zjištěna nebyla. Pokud do srovnání zahrneme jen osoby, u kterých místo narození zjištěno bylo, pak podíl narozených v ČR (95,3 %) a mimo ČR (4,7 %) byl v obou sčítáních stejný. Podíl nezjištěných na celkovém počtu se ale proti roku 1991 snížil o 0,5 bodu a o stejný rozdíl vzrostl podíl narozených v ČR z 93,1 % na 93,6 %. Zvýšení se týká všech srovnatelných věkových skupin – nejvíce nejmladších, nejméně nejstarších.

Podíl narozených v ČR v roce 1991 a 2001

Rok	Věková skupina					v %
	0-14	15-29	30-59	60+	Celkem	
1991	94,8	95,6	91,7	89,1	93,1	
2001	97,4	96,2	92,7	89,2	93,6	
Rozdíl 2001 – 1991 (v bodech)	2,6	0,6	1,0	0,1	0,5	

(Případný nesoulad mezi uvedeným rozdílem a hodnotami, ze kterých byl vypočten, je dán zaokrouhlováním.)

Okresů, ve kterých podíl rodáků z Česka poklesl, je jen 25. Vzestup o 1-2 body byl v okresech Mělník, Praha-západ a východ, Benešov, Semily a Žďár nad Sázavou. V převážné většině okresů tedy podíl narozených v ČR vzrostl. V 6 okresech byl nárůst nad 2 body. Mírně nad uvedenou hranicí v okresech Louny, Chomutov a Ostrava-město, o 3,3 resp. 3,4 body v okresech Most a Sokolov a nejvíce, to je o 4,0 body, v okrese Bruntál.

2.7 Narození na Slovensku

Dalším územím narození, dle kterého probíhalo třídění bydlících, je Slovenská republika. Ta je uváděna samostatně, odlišena od ostatní ciziny. I když příprava tohoto sčítání probíhala, na rozdíl od předcházejícího sčítání, již v rozděleném Československu, přesto vzhledem k předchozí existenci společného státu, je vhodné takto pojaté prostorové členění dat. Na rozdíl od dříve uvedených ukazatelů o podílu narozených v obci či okrese bydliště, není tento ukazatel ovlivněn administrativními faktory. Srovnávání údajů za jednotlivá území České republiky je tedy z metodického hlediska možno považovat za "čisté".

Podíl narozených na Slovensku v roce 2001

	Věková skupina										v %
	0-14	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80+	nejz.	Celkem
Celkem	0,4	1,0	1,3	2,8	3,7	3,8	6,0	5,5	2,8	1,4	2,8
Muži	0,4	0,9	1,2	2,8	3,6	3,8	6,2	5,3	2,2	1,1	2,7
Ženy	0,4	1,0	1,4	2,7	3,8	3,8	5,9	5,6	3,1	1,9	2,9
Rozdíl *)	-0,0	-0,1	-0,1	0,1	-0,3	-0,0	0,4	-0,4	-1,0	-0,8	-0,3

*) Rozdíl muži – ženy v bodech

(Případný nesoulad mezi uvedeným rozdílem a hodnotami, ze kterých byl vypočten, je dán zaokrouhlováním.)

Na Slovensku se narodilo přes 285 tis. osob, tj. 2,8 % z celkového počtu sečtených obyvatel ČR. Podíl u žen je větší než u mužů.

Počet osob narozených na Slovensku je největší ve třech desetiletých skupinách mezi 40 až 70 roků, v každé je cca 55 tis. osob. Podíl vzrůstá od nejmladší věkové skupiny až k maximu ve skupině 60-69 letých (ročníky 1932 až 1941). V následující skupině je již podíl mírně menší a v nejstarší skupině (ročníky 1921 a starší) podstatně menší. Mezi 60-80 letými je velký podíl těch, kteří se v letech 1. republiky narodili na Slovensku rodičům z Čech, Moravy a Slezska, kteří zde pracovali. Po vzniku Slovenského státu v roce 1939 se s nimi vrátili zpět. Na uvedený zlom v podílu, to je velký rozdíl mezi mladšími a staršími 80 let, má jistě vliv vznik Československé republiky.

Proti stavu před deseti lety počet i podíl poklesl – v roce 1991 bylo „Slováků“ zaregistrováno přes 313 tis., což bylo 3,0 % úhrnu obyvatelstva. Úbytek narozených na Slovensku činí mezi sčítáními necelých 28 tis. osob. Ke snížení podílu došlo ve většině srovnatelných skupin. Vzestup v souhrnu za osoby nad 60 roků je dán přesunem ročníků se zvýšeným podílem do tohoto věku, nikoliv novým přistěhováním.

Podíl narozených na Slovensku v roce 1991 a 2001

Rok	Věková skupina				v %
	0-14	15-29	30-59	60+	Celkem
1991	0,7	1,9	4,4	4,3	3,0
2001	0,4	1,2	3,4	5,4	2,8
Rozdíl 2001 – 1991 (v bodech)	-0,3	-0,7	-0,9	1,1	-0,3

(Případný nesoulad mezi uvedeným rozdílem a hodnotami, ze kterých byl vypočten, je dán zaokrouhlováním.)

Jen v šesti okresech proti roku 1991 vzrostl podíl narozených na Slovensku, ale přírůstky byly zanedbatelné. Naproti tomu pokles podílu cca o 1 bod se týkal čtyřech západních pohraničních okresů v Čechách (Tachov, Cheb, Sokolov a Karlovy Vary). Jsou to ty, které patřily mezi okresy s největším podílem i v roce 1991, ale přes uvedený pokles ve skupině s vysokým podílem ukazatele zůstaly.

Bez znalosti konkrétních údajů by se zřejmě předpokládalo, že největší zastoupení "Slováků" bude v územích sousedících se Slovenskou republikou a se zvětšující se vzdáleností od hranic bude podíl ubývat. Ve skutečnosti tomu tak není, rozhodující dopad měly vlivy jiné. V úhrnu za obyvatelstvo celkem je největší podíl narozených na Slovensku na trvale bydlících v Slovensku nejvzdálenějším Karlovarském kraji a to 5,2 %. Následuje se Slovenskem sousedící Moravskoslezský kraj a opět vzdálený Ústecký kraj. Také další čtyři kraje s největším podílem se Slovenskem nesousedí. Obdobné jsou i závěry při samostatném posouzení osob nad 60 roků. Krajem s nejnižším podílem „Slováků“ je Vysočina a to v úhrnu i v jednotlivých věkových skupinách.

Podrobnější pohled na územní a to dle okresů, neboť hodnocení krajů stírá některé diference, potvrzuje, že na výši ukazatele měla vzdálenost od hranice jen částečný vliv. Větší dopad mělo dřívější osídlování severního moravského event. slezského a severozápadního českého pohraničí. Souvislost se vzdáleností od hranice platí v určité míře jen pro jižnější část republiky, okresy se Slovenskem sousedící nebo blízké mají větší podíl než okresy střední a jižní Moravy a Čech (několik odchylek však existuje).

Na Moravě a Slezsku byl dominující vliv poválečného osídlování severního pohraničí a rozšiřování těžkého průmyslu na Ostravsku s velkým počtem pracovních příležitostí s nabídkou bydlení, neboť největší podíly narozených na Slovensku jsou v okrese Karviná (6,8 %, což je největší hodnota v republice) a v Ostravě (5,1 %). Osídlování pohraničí bylo dominujícím vlivem pro okres Bruntál (5,0 %) a Jeseník (4,1 %). Dále vyšší podílu následuje se Slovenskem sousedící okres Frýdek-Místek s 3,9 %. Ostatní pohraniční okresy se Slovenskem mají podíl pod 3 %, jen okres Břeclav je mírně nad touto hranici. Řada moravských okresů nesousedících se Slovenskem má ukazatel větší než některé okresy se Slovenskem hraničící; jde např. o okresy Nový Jičín, Přerov, Brno-město.

Západní část Jihomoravského kraje, kraj Vysočina, většina okresů Jihočeského a některé okresy Pardubického, Plzeňského a Středočeského kraje tvoří souvislou oblast nejmenší koncentrace na Slovensku narozeného obyvatelstva. V Čechách směrem severozápadním podíl vzrůstá a nejvyšších hodnot dosahuje na hranici s Polskem, ale zejména s Německem a zde hlavně v okresech Sokolov, Cheb (přes 5 %), Karlovy Vary, Chomutov, Most a k nim Tachov (přes 4 %). K nim se řadí sice „nehraniční, ale hranici blízký okres Louny.

Okresy s nejvyšším a nejnižším podílem narozených na Slovensku v roce 2001

Nejvyšší hodnoty		Nejnižší hodnoty	
okres	podíl v %	okres	podíl v %
Karviná	6,8	Žďár nad Sázavou	1,0
Sokolov	5,5	Havlíčkův Brod	1,1
Cheb	5,2	Pelhřimov	1,1
Ostrava-město	5,1	Blansko	1,1
Bruntál	5,0	Plzeň-jih	1,3

Hlavní podíl na meziokresních diferencích mají starší věkové skupiny. Převážná většina okresů s největším zastoupením obyvatel narozených na Slovensku má tento výsledek díky starším věkovým skupinám. Prostorové rozložení koncentrace obyvatelstva narozeného na Slovensku se při samostatném hodnocení osob 60 let a starších od úhrnu liší jen nepodstatně. Oblastí největšího zastoupení (nad 8 %) "Slováků" jsou okres Bruntál (zde největší podíl v republice – 13,7 %) a okresy severozápadního českého pohraničí a další dva moravské pohraniční okresy ze severu – Jeseník a Karviná. Více jak polovina okresů má podíl pod 4 %. Nejmenší zastoupení (pod 2 %) je ve čtyřech okresech z Vysočiny (celorepublikové

minimum 1,4 % okres Pelhřimov), v okrese Blansko sousedícím s Vysočinou a v jihočeském okrese Strakonice.

2.8 Narození v ostatní cizině

Za narozené v cizině nejsou v této analýze považovány osoby narozené na Slovensku (viz vysvětlení v předchozí kapitole). V dalším textu jsou tedy pod souhrnným pojmem „cizinci“ event. narození v cizině myšleny osoby narozené mimo Českou republiku bez narozených na Slovensku. Obdobně jako ukazatel hodnotící zastoupení osob narozených na Slovensku, ani tento ukazatel není ovlivněn administrativními územními faktory.

Celkem bylo ke dni sčítání zaregistrováno přes 168 tis. osob narozených v cizině. Na celkovém počtu obyvatel se uvedená skupina podílí 1,6 %. Počet narozených na Slovensku je proti uvedenému počtu větší o 70 %. Žen zde bydlících, které se narodily v cizině je o čtvrtinu více než mužů a jejich převaha je dána věkovými skupinami od 60 roků. Muži mají zřetelnou převahu jen mezi 30-39 letými. V souhrnu tvoří „cizinci“ 1,8 % celkového počtu žen a 1,5 % mužů.

Podíl narozených v ostatní cizině v roce 2001

	Věková skupina										Celkem
	0-14	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80+	nejz.	
Celkem	0,6	0,6	1,1	1,8	1,5	1,8	3,0	3,4	4,7	4,3	1,6
Muži	0,6	0,6	1,0	2,1	1,4	1,6	2,9	2,8	4,3	4,9	1,5
Ženy	0,6	0,6	1,1	1,6	1,6	1,9	3,1	3,8	4,9	3,6	1,8
Rozdíl *)	0,0	-0,0	-0,1	0,5	-0,2	-0,3	-0,2	-1,0	-0,6	1,3	-0,3

*) Rozdíl muži – ženy v bodech

(Případný nesoulad mezi uvedeným rozdílem a hodnotami, ze kterých byl vypočten, je dán zaokrouhlováním.)

V podílu "cizinců" je patrná určitá závislost na věku; čím starší věková skupina, tím větší zastoupení osob narozených v cizině. Od této základní závislosti však existuje výjimka spočívající v tom, že dvě desetileté skupiny mezi 40 a 60 roky věku mají podíl nižší než skupina 30-39 letých. Největší zastoupení mají narození v cizině mezi osobami nad 80 roků a to 4,7 %. Pokles podílu mezi 40-49 letými proti předchozí skupině se týká většiny krajů. Nepřerušovaný vzestup podílu s rostoucím věkem mají jen tři kraje – Liberecký, Královéhradecký a Moravskoslezský.

Ve srovnání s rokem 1991 bylo narozených v cizině při hodnoceném sčítání zjištěno zhruba o 27 tis. více a jejich podíl na celkovém obyvatelstvu vzrostl o 0,3 bodu.

Podíl narozených v ostatní cizině v roce 1991 a 2001

Rok	Věková skupina					v %
	0-14	15-29	30-59	60+	Celkem	
	1991	0,1	0,2	1,5	3,9	1,4
2001	0,6	0,9	1,7	3,4	1,6	
Rozdíl 2001 – 1991 (v bodech)	0,5	0,7	0,1	-0,5	0,3	

Pokud sečteme narozené na Slovensku a ostatní cizině (jinak vyjádřeno narozené mimo ČR), pak se jejich počet zjištěný při sčítání 1991 a 2001 téměř nezměnil – byl přes 453 tis., úbytek narozených na Slovensku byl téměř kompenzován nárůstem narozených v jiné cizině. Tím se změnila struktura úhrnu dle uvedených teritorií – v roce 1991 tvořili „Slováci“ 69 %, o 10 let později 63 %.

Zastoupení „cizinců“ je jednoznačně největší v Karlovarském kraji – hodnota 4,5 % výrazně převyšuje ostatní kraje (následuje Praha a Ústecký kraj). Naproti tomu nejmenší je podíl v kraji Pardubickém, Zlínském a Vysočina, to je krajů bez státní hranice nebo jen s malou státní hranicí (mimo hranice se Slovenskem). Až do věku 50 roků má největší podíl „cizinců“ v obyvatelstvu Praha, pak nabývá převahu kraj Karlovarský.

Při hodnocení dle okresů se zcela jednoznačně potvrzuje závislost podílu na vzdálenosti od státních hranic. Největší podíly "cizinců" mají západní a severozápadní české pohraniční okresy a to Cheb 5,9 %, Karlovy Vary a Tachov přes 4 %. Zvýšený podíl mají zde nejen pohraniční okresy, ale i okresy v druhé event. třetí linii od hranice. Specifická situace je v okrese Jindřichův Hradec, který ač pohraniční (s nezanedbatelně dlouhou hranicí) patří do skupiny okresů s nejmenším podílem (pod 1 %). Na Moravě a Slezsku je vliv vzdálenosti od státní hranice ještě zřetelnější – největší podíly mají okresy Jeseník (3,4 %), Bruntál, Znojmo, Karviná, Šumperk. Až na nepočtené výjimky mají moravské vnitrozemské okresy podíl pod 1 %.

Okresy s nejvyšším a nejnižším podílem narozených v ostatní cizině v roce 2001

Nejvyšší hodnoty		Nejnižší hodnoty	
okres	podíl v %	okres	podíl v %
Cheb	5,9	Žďár nad Sázavou	0,4
Karlovy Vary	4,1	Havlíčkův Brod	0,5
Tachov	4,0	Vsetín	0,5
Sokolov	3,6	Hodonín	0,6
Jeseník	3,4	Třebíč	0,6

Zastoupení osob narozených v cizině se při prostorovém hodnocení samostatně za věkovou skupinu (60 a více roků) neliší od závěrů platných pro obyvatelstvo celkem. Největší podíly (nad 14 %) jsou v blízkosti státní hranice v nejzápadnějších okresech (Tachov, Sokolov a Cheb). Zajímavostí je, že za těmito okresy v Čechách následuje nepohraniční okres Louny. Nad 10 % má podíl ještě okres Karlovy Vary. Na Moravě a Slezsku má největší hodnotu okres Jeseník 13,1 % a dále stejné okresy, které jsou uvedeny u podílu za obyvatelstvo celkem. Nejnižším zastoupení "cizinců" (do 2 %) je hlavně v moravských vnitrozemských okresech. V Čechách náleží do uvedeného intervalu některé okresy ze střední a východní oblasti a odjinud jen ojedinělé případy. Zejména u staršího obyvatelstva má většinou české vnitrozemí oproti moravskému zvýšené zastoupení narozených v cizině.

U mladšího obyvatelstva (do 30 roků) je zřetelné zvýšené zastoupení narozených v cizině v pohraničních okresech od severozápadu po jihozápad v Čechách a v Praze a okolí, zatímco na Moravě a Slezsku i pohraniční okresy mají podíly významně menší než uvedené české oblasti. Mezi okresy s nadprůměrnou hodnotou zde patří jen Brno-město.

Zhruba ve třech čtvrtinách okresů podíl narozených v cizině proti roku 1991 vzrostl. Nárůst nad 0,5 bodu byl ale jen v okresech blízkých Praze (Nymburk, Mladá Boleslav, Praha-východ a západ) a v pohraničních okresech Česká Lípa a Teplice. Nejvýraznější (o 1,4 bodu) je nárůst v okrese Cheb a zejména v Praze –zde cca na dvojnásobnou hodnotu podílu oproti roku 1991. Základní tendence o územních rozložení „cizinců“ se proti roku 1991 nezměnily; oblasti vysokých a nízkých podílů zůstávají stejné.

Publikovaná data umožňují členit souhrnný údaj o narozených v cizině na narozené v Evropě (vzhledem k předchozímu zde myšleno bez ČR a Slovenska), v Asii a zbytek tvoří „ostatní“ svět.

Je přirozené, že rozhodující díl z narozených v cizině tvoří „Evropané“. Celkem je jich více jak 133 tis., to je téměř 80 % ze všech „cizinců“. Největší jsou jejich počty ve skupinách od 50 do 80 roků. Ve všech věkových intervalech od uvedené spodní hranice tvoří více jak 90 % všech narozených v cizině. Věk 50 roků je zlomovým z hlediska struktury přistěhovalých dle světadílů. V mladších skupinách je podíl „Evropanů“ pod 75 % a nejmenší je mezi 30-39 letými, kde tvoří jen 56,1 %. Podíl narozených v Evropě na celkovém obyvatelstvu se pohybuje od 0,4 % v nejmladší skupině po 4,4 % v nejstarší skupině.

Sčítání dále zaregistrovalo přes 23 tis. obyvatel, kteří se přistěhovali z Asie. Bezmála 80 % z nich je ve věku 20-49 roků, přičemž hlavní podíl má skupina 30-39 letých. Dětská složka této populace čítá cca 2 tis. osob.

Také narození v „ostatním“ světě (včetně případů nepřesně uvedeného narození v cizině) mají svůj početní vrchol ve věku 30-39 roků. Rozložení celkového počtu (11,5 tis.) do věkových skupin je však rovnoměrnější než u předchozí položky. V zásadě je možno konstatovat, že podíl na obyvatelstvu s rostoucím věkem vzrůstá. Podíl na celkovém počtu „cizinců“ kolísá dle věku od 5 do 10 %.

Z jednotlivých krajů mají nejvyšší podíl přistěhovaných z výše hodnocených teritorií (Evropa, Asie a ostatní svět), a zřetelně se odlišují od ostatních, kraje Karlovarský, Ústecký a Praha. V některé z položek k nim ještě přistupuje kraj Plzeňský a Liberecký. Při posuzování dle okresů mají největší podíly „Evropanů“ okresy Cheb, Sokolov, Jeseník, Karlovy Vary, Český Krumlov a Tachov. Podílem obyvatel z Asie dominují okresy Cheb, Karlovy Vary, Tachov a Děčín a z „ostatního“ světa Louny a Tachov.

2.9 Nezjištění místa narození

Dotaz na místo zůstal nezodpovězen (event. zůstal nezjištěn) jen malou částí sečtených osob. V celé České republice činil podíl těch, za které údaj nebyl k dispozici, je jen 2,0 %. Například zařazení ekonomicky aktivních do příslušného národohospodářského odvětví nebylo zjištěno u 7,6 % osob, vztah k náboženství u 8,8 % (u tohoto ukazatele však byla občanům dána možnost údaj nevyplnit). Nižší podíl osob bez uvedení požadovaného údaje byl např. v dotazu na ekonomickou aktivitu – 0,8 %, školní vzdělání – 1,5 % a také národnost – 1,7 %, přičemž u tohoto ukazatele platí stejná poznámka jako výše u náboženské víry.

Mezi ženami zůstal dotaz na místo narození nezodpovězen v menší míře než u mužů, v úhrnu za celou republiku činil podíl u žen 1,7 %, u mužů 2,2 %. Tvzení o vyšší "zpravodajské morálce" žen než mužů platí i za menší územní celky; ve všech krajích byl podíl neuvedení údaje u žen menší než u mužů – rozdily se pohybovaly v rozmezí 0,2 až 0,7 bodu.

Podíl nezjištění místa narození v roce 2001

	Věková skupina										v %	
	0-14	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80+	nejz.	Celkem	
Celkem	1,6	1,2	1,9	2,4	2,2	1,9	1,6	1,9	3,6	48,8	2,0	
Muži	1,6	1,2	2,0	2,9	2,7	2,3	1,8	2,0	3,2	51,3	2,2	
Ženy	1,6	1,2	1,8	1,9	1,7	1,5	1,4	1,9	3,8	45,5	1,7	
Rozdíl *)	-0,0	0,0	0,2	1,0	1,0	0,8	0,4	0,1	-0,7	5,8	0,4	

*) Rozdíl muži – ženy v bodech

(Případný nesoulad mezi uvedeným rozdílem a hodnotami, ze kterých byl vypočten, je dán zaokrouhlováním.)

Ve věkových skupinách do 20 roků jsou podíly nezodpovězení mezi muži a ženami shodné. V dětské složce populace (0-14 roků) v převážné většině případů vyplňovali sčítací listy osob za děti rodiče a tudíž není důvodu, aby v případě neochoty údaje uvést, měl být u některého z pohlaví podíl vyšší. Tímto byla zřejmě zčásti ovlivněna i další věková skupina event. ještě se neprojevuje mezi muži a ženami diference v ochotě poskytnout údaje. V dalších skupinách je již podíl nezodpovězení u mužů větší,

maximální rozdíl je ve skupinách mezi 30-49 roky a to 1,0 bodu. V nejstarší skupině (nad 80 let) je vztah uvedeného ukazatele mezi pohlavími odlišný, u žen je podíl nezodpovězení vyšší než u mužů (3,8 % resp. 3,2 %) a u obou pohlaví jsou tyto hodnoty největší mezi věkovými skupinami. Zde je patrné ovlivnění věkem – u osob vyššího věku jsou větším podílem zastoupení ti, kteří otázku nebyli schopni zodpovědět. Protože nejstarší souhrnná skupina má u žen zřetelně větší zastoupení osob nejvyššího věku, je tato skutečnost vysvětlením vyšší hodnoty nezodpovězení u žen než mužů v této skupině.

Kromě výše uvedeného ovlivnění podílu nezodpovězení předmětné otázky nejvyšším věkem, není jednoznačná závislost mezi věkem respondentů a podílem nezodpovězení na otázku o místě narození patrná. Podíl kolísal v jednotlivých věkových skupinách od nejnižší hodnoty (1,2 %) ve věku 15-19 roků, k prvnímu lokálnímu maximu ve věku 30-39 roků, pak pokles do věku 60-69 roků a následný opětovný vzestup. Rozdíl mezi maximální a minimální hodnotou dle věkových skupin činí v souhrnu za republiku 2,4 bodu.

Podíl nezjištění místa narození v roce 1991 a 2001

Rok	Věková skupina				v %
	0-14	15-29	30-59	60+	Celkem
1991	2,4	2,3	2,4	2,8	2,5
2001	1,6	1,7	2,2	2,0	2,0
Rozdíl 2001 – 1991 (v bodech)	-0,9	-0,6	-0,3	-0,8	-0,5

(Případný nesoulad mezi uvedeným rozdílem a hodnotami, ze kterých byl vypočten, je dán zaokrouhlováním.)

V porovnání se sčítáním 1991 se podíl nezodpovězení snížil o 0,5 bodu, přičemž pokles je u mužů i žen stejný. K úbytku došlo ve všech srovnatelných věkových skupinách.

Největší podíl nezodpovězení byl v Ústeckém kraji (2,8 %). Také další kraje s největší hodnotou jsou ze severozápadní části republika a k nim se řadí ještě Praha. Naproti tomu nejmenší hodnoty jsou v moravských krajích, minimum bylo ve Zlínském kraji (1,1 %).

Je samozřejmé, že mezi okresy v rámci zmíněných souhrnných území jsou difference větší – rozdíl mezi největší a nejmenší hodnotou činí 3,7 bodu. Na Moravě a Slezsku, kde jsou v souhrnu hodnoty menší, narůstá podíl od jihu k severu (s určitými odchylkami od základního trendu např. oproti okolí nízký podíl v okrese Frýdek-Místek, vysoký v okrese Břeclav). V Čechách je zřejmý vzestup podílu směrem k severní a západní hranici. Nejvyšší hodnoty v celé republice byly zaznamenány v pohraničních okresech Chomutov, Ústí nad Labem, Tachov a Cheb. Kromě nich jsou zvýšené hodnoty v Praze a některých okolních okresech. Naproti tomu 14 okresů s nejnižšími podíly jsou z Moravy a Slezska, teprve pak je okres Plzeň-jih. Okres s největším podílem na Moravě a Slezsku (Karviná) má v republice dle velikosti ukazatele až 17. pořadí.

Základní rozdělení prostorové závislosti je obdobné jako při předešlém sčítání. Okres s největším podílem nezodpovězení byl v obou sčítáních stejný okres (Chomutov). Na opačném pólu škály je situace podobná – okres Uherské Hradiště nyní s nejnižší hodnotou měl před 10 lety podíl druhý nejnižší.

Okresy s nejvyšším a nejnižším podílem osob s nezjištěným místem narození v roce 2001

Nejvyšší hodnoty		Nejnižší hodnoty	
okres	podíl v %	okres	podíl v %
Chomutov	4,1	Uherské Hradiště	0,7
Ústí nad Labem	3,4	Blansko	0,9
Tachov	3,1	Třebíč	0,9
Cheb	3,0	Znojmo	1,0
Děčín	2,9	Prostějov	1,0